SPRAWDZIAN · JĘZYK POLSKI

Sprawdzian z „Lamentu świętokrzyskiego”

Grupa A

Autor nieznany, XV wiek (datowanie przybliżone)

Imię i nazwisko: _____

Klasa: _____

Data: _____

Punkty: _____ / 19

10 zadań, 19 pkt. Czytaj uważnie polecenia. W zadaniach otwartych pisz pełnymi zdaniami.

Zadanie 1. (0–1 pkt)

Do którego wydarzenia z opisu męki w Ewangelii nawiązują słowa Maryi „Picia wołasz” w „Lamencie świętokrzyskim”?

(A) do przemiany wody w wino w Kanie
(B) do Ostatniej Wieczerzy z uczniami
(C) do słów Jezusa na krzyżu „Pragnę”
(D) do modlitwy w Ogrójcu

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 2. (0–1 pkt)

Co oznacza wyraz „narodzenie” w wersie „Widzęć rozkrwawione me miłe narodzenie” z „Lamentu świętokrzyskiego”?

(A) dzień przyjścia Jezusa na świat
(B) zrodzone przez Maryję dziecko, czyli Syn
(C) święto Bożego Narodzenia
(D) duchowe odrodzenie matki

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 3. (0–3 pkt)

Oceń prawdziwość stwierdzeń dotyczących słów Maryi skierowanych do Syna w „Lamencie świętokrzyskim”.

1. Maryja prosi Syna, aby do niej przemówił.	**P**	**F**
2. Maryja mówi, że wiernie Synowi służyła.	**P**	**F**
3. Maryja przypomina, że nosiła Syna w swoim sercu.	**P**	**F**

Przy każdym zdaniu zakreśl P (prawda) albo F (fałsz).

Zadanie 4. (0–3 pkt)

Oceń prawdziwość stwierdzeń dotyczących słownictwa „Lamentu świętokrzyskiego”.

1. Wyraz „barzo” w wersie o obietnicach Gabriela to dawna forma przysłówka „bardzo”.	**P**	**F**
2. Wyrażenie „wszytki kości” znaczy w tekście ‘niektóre kości’.	**P**	**F**
3. Wyraz „żena” w zwrocie „ubogiej żenie” oznacza w tekście zamężną kobietę u boku męża.	**P**	**F**

Przy każdym zdaniu zakreśl P (prawda) albo F (fałsz).

Zadanie 5. (0–1 pkt)

Wybierz dawną formę czasownika ‘wisieć’ użytą w „Lamencie świętokrzyskim” w wersie o głowie Syna: Twoja główka krzywo (1) _____ – tę chciałaby Maryja podeprzeć.

(1) do wyboru: wisa / wisała / wiesza / zwisa

Zadanie 6. (0–2 pkt)

Uzupełnij luki, wybierając wyrażenia z listy.

Synku, bych cię nisko (1) _____, Niecoć bych ci (2) _____: Twoja główka krzywo wisa, tęć bych ja podparła.

(1) wołała / miała / kochała / żegnała
(2) szyła / płakała / wspomagała / śpiewała

Zadanie 7. (0–2 pkt)

Wyjaśnij, na czym polega nowatorstwo ukazania Matki Boskiej w „Lamencie świętokrzyskim" na tle wcześniejszej literatury religijnej.

Zadanie 8. (0–2 pkt)

> Kcęć („Kcęć wam skorżyć krwawą głowę"), k matce („Przemów k matce"), jidziesz („Bo już jidziesz ode mnie"), cirpi („Iż on cirpi męki")

Podaj współczesne odpowiedniki wyrazów z „Lamentu świętokrzyskiego" wymienionych poniżej i nazwij jedno zjawisko językowe staropolszczyzny widoczne w którymś z nich.

Zadanie 9. (0–2 pkt)

Wyjaśnij, czym jest planctus jako gatunek, i wskaż w „Lamencie świętokrzyskim" dwie cechy tego gatunku.

Zadanie 10. (0–2 pkt)

Wyjaśnij, dlaczego Maryja w „Lamencie świętokrzyskim” zwraca się do matek i o co je prosi. Jaki efekt osiąga w ten sposób utwór?

Rozwiąż ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: matury-online.pl/sprawdzian/polski/lament-swietokrzyski

SPRAWDZIAN · JĘZYK POLSKI

Sprawdzian z „Lamentu świętokrzyskiego”

Grupa B

Autor nieznany, XV wiek (datowanie przybliżone)

Imię i nazwisko: _____

Klasa: _____

Data: _____

Punkty: _____ / 19

10 zadań, 19 pkt. Czytaj uważnie polecenia. W zadaniach otwartych pisz pełnymi zdaniami.

Zadanie 1. (0–1 pkt)

Jak nazywa się środek polegający na powtórzeniu tej samej konstrukcji w wersach „Twoja główka krzywo wisa, tęć bych ja podparła; Krew po tobie płynie, tęć bych ja utarła”?

(A) inwersja
(B) elipsa
(C) paralelizm składniowy
(D) oksymoron

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 2. (0–1 pkt)

Do kogo skierowane są pierwsze słowa „Lamentu świętokrzyskiego” – „Posłuchajcie, bracia miła”?

(A) do apostołów stojących pod krzyżem
(B) do Jana i Marii Magdaleny
(C) do słuchaczy, wspólnoty ludzi
(D) do żołnierzy pilnujących krzyża

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 3. (0–3 pkt)

Oceń prawdziwość stwierdzeń dotyczących sceny pod krzyżem w „Lamencie świętokrzyskim”.

1. Maryja widzi krew płynącą po ciele Syna.	**P**	**F**
2. Maryja podchodzi do krzyża i ociera Synowi twarz.	**P**	**F**
3. Syn woła o picie.	**P**	**F**

Przy każdym zdaniu zakreśl P (prawda) albo F (fałsz).

Zadanie 4. (0–3 pkt)

Oceń prawdziwość stwierdzeń dotyczących „Lamentu świętokrzyskiego”.

1. Wersy zakończone słowami „miała” i „ożalała” rymują się parzyście.	**P**	**F**
2. Maryja rzuca na archanioła Gabriela przekleństwo.	**P**	**F**
3. Wszystkie wersy utworu mają tę samą liczbę sylab, jak w regularnym trzynastozgłoskowcu.	**P**	**F**

Przy każdym zdaniu zakreśl P (prawda) albo F (fałsz).

Zadanie 5. (0–1 pkt)

Uzupełnij wers z „Lamentu świętokrzyskiego” brakującym wyrazem: Kcęć wam skorzyć krwawą (1) _____

(1) do wyboru: pieśń / głowę / duszę / noc

Zadanie 6. (0–2 pkt)

Uzupełnij luki, wybierając wyrażenia z listy.

O anjele Gabryjele, Gdzie jest ono twe (1) _____, Cożeś mi go obiecował tako barzo wiele, A rzekęcy:

Panno, pełna jeś (2) _____! A ja pełna smutku i żałości.

(1) wesele / niebo / złoto / królestwo
(2) pokory / chwały / mądrości / miłości

Zadanie 7. (0–2 pkt)

Wyjaśnij, na czym polega kontrast w strofie „Lamentu świętokrzyskiego" skierowanej do archanioła Gabriela, i jaką pełni funkcję.

Zadanie 8. (0–2 pkt)

Zinterpretuj zakończenie „Lamentu świętokrzyskiego": „Nie mam ani będę mieć jinego, Jedno ciebie, Synu, na krzyżu rozbitego". Co wyraża deklaracja Maryi i dlaczego utwór kończy się obrazem krzyża?

Zadanie 9. (0–2 pkt)

Wskaż w „Lamencie świętokrzyskim" dwa zdrobnienia lub czułe określenia, którymi Maryja nazywa Syna, i wyjaśnij, jaką pełnią funkcję.

Zadanie 10. (0–2 pkt)

Odwołując się do wersu „Sprochniało we mnie ciało i moje wszytki kości", wyjaśnij, jak w „Lamencie świętokrzyskim" cierpienie duchowe Maryi łączy się z cierpieniem fizycznym.

Rozwiąż ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: matury-online.pl/sprawdzian/polski/lament-swietokrzyski

Sprawdzian z „Lamentu świętokrzyskiego”

Grupa A

1. (1 pkt) **C**

2. (1 pkt) **B**

3. (3 pkt) **1. P; 2. P; 3. P** — po 1 pkt za zdanie

4. (3 pkt) **1. P; 2. F; 3. F** — po 1 pkt za zdanie

5. (1 pkt) **(1) wisa**

6. (2 pkt) **(1) miała; (2) wspomagała** — po 1 pkt za lukę

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Wcześniejsza literatura religijna przedstawiała Maryję głównie jako dostojną królową niebios, pełną powagi i spokoju. „Lament świętokrzyski” ukazuje Ją inaczej — jako zwyczajną matkę, która rozpacza, prosi syna, by rozdzielił z nią swoje rany i przemówił do niej, i cierpi, bo nie może mu pomóc — podeprzeć głowy, otrzeć krwi, podać picia. Takie ludzkie, emocjonalne ujęcie zbliżało odbiorcę do przeżywanej sceny i czyniło cierpienie Chrystusa bardziej realnym i poruszającym.
Punktacja: Wskazanie tradycyjnego obrazu Maryi jako królowej niebios, dostojnej i niewzruszonej (1 pkt) + wskazanie nowego ujęcia — Maryja jako cierpiąca, zrozpaczona matka, bliska ludzkiemu doświadczeniu (1 pkt). Maks. 2 pkt.

8. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Kcęć – chcę, k matce – do matki (ku matce), jidziesz – idziesz, cirpi – cierpi. W wyrazie „Kcęć” widać partykułę wzmacniającą -ć, dołączaną w staropolszczyźnie do wyrazów (tak samo „Widzęć”, „Boć”).
Punktacja: 1 pkt – cztery poprawne odpowiedniki: Kcęć – chcę (z partykułą -ć); k matce – ku matce, do matki; jidziesz – idziesz; cirpi – cierpi. 1 pkt – nazwane zjawisko, np. partykuła wzmacniająca -ć dołączana do wyrazów (Kcęć, Widzęć, Boć); przyimek k zamiast ku/do; nagłosowe j- przed i (prejotacja: jidziesz); dawna pisownia/wymowa cir- zamiast cier-. Maks. 2 pkt.

9. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Planctus to średniowieczny gatunek liryki religijnej – lament, najczęściej Matki Boskiej opłakującej mękę i śmierć Syna. W „Lamencie świętokrzyskim” jest to monolog Maryi, pełen skarg („Kcęć wam skorżyć krwawą głowę”), z licznymi apostrofami do Syna, archanioła Gabriela i matek.
Punktacja: 1 pkt – definicja: planctus (plankt) to średniowieczny lament, żal, zwykle Matki Boskiej pod krzyżem, wyrażający ból po męce i śmierci Chrystusa. 1 pkt – dwie cechy w tekście: monolog Maryi w 1. osobie; skarga i płacz nad cierpiącym Synem; apostrofy (do Syna, Gabriela, matek, słuchaczy); silna emocjonalność, pytania i wykrzyknienia; szczegóły męki (krew, rany). Maks. 2 pkt.

10. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Maryja mówi: „Proścież Boga, wy miłe i żądne maciory, / By wam nad dziatkami nie były takie to pozory”. Prosi matki, by modliły się, aby nigdy nie musiały patrzeć na mękę swoich dzieci. Dzięki temu jej cierpienie staje się cierpieniem każdej matki, a słuchaczki mogą się z nią utożsamić.
Punktacja: 1 pkt – prośba: by modliły się do Boga, żeby nie musiały oglądać nad swoimi dziećmi takiego widoku jak ona nad Synem. 1 pkt – efekt: uniwersalizacja cierpienia – ból Maryi zostaje ukazany jako ból każdej matki; odbiorczynie mogą się z nią utożsamić, co wzmacnia oddziaływanie emocjonalne. Maks. 2 pkt.

Grupa B

1. (1 pkt) **C**

2. (1 pkt) **C**

3. (3 pkt) **1. P; 2. F; 3. P** — po 1 pkt za zdanie

4. (3 pkt) **1. P; 2. F; 3. F** — po 1 pkt za zdanie

5. (1 pkt) **(1) głowę**

6. (2 pkt) **(1) wesele; (2) miłości** — po 1 pkt za lukę

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Maryja przypomina słowa Gabriela: „Panno, pełna jeś miłości!", i od razu przeciwstawia im swój stan: „A ja pełna smutku i żałości". Powtórzenie słowa „pełna" wzmacnia kontrast między radością Zwiastowania a rozpaczą pod krzyżem. Pokazuje to, jak wielki jest ból matki i jak bardzo rzeczywistość rozminęła się z obietnicą.
Punktacja: 1 pkt – kontrast: w chwili Zwiastowania anioł nazwał Maryję pełną łaski/miłości i obiecał wielką radość (wesele), teraz Maryja jest „pełna smutku i żałości" (paralelizm: pełna… – pełna…). 1 pkt – funkcja: podkreślenie ogromu cierpienia i zawodu, zestawienie radosnej zapowiedzi narodzin z rozpaczą pod krzyżem; uczłowieczenie Maryi. Maks. 2 pkt.

8. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Maryja mówi, że nie ma i nie będzie mieć nikogo innego oprócz ukrzyżowanego Syna – to powtórzenie myśli z początku („Jednegociem Syna miała"). Utwór kończy się obrazem krzyża, bo jest lamentem: zatrzymuje się w najboleśniejszej chwili, nie przynosi pocieszenia, tylko pozostawia odbiorcę z obrazem cierpienia matki i Syna.
Punktacja: 1 pkt – wyjaśnienie deklaracji: Syn jest jedynym dzieckiem i jedyną miłością Maryi, nikt go nie zastąpi (por. „Jednegociem Syna miała"); 1 pkt – funkcja zakończenia: kulminacja bólu, utwór zatrzymuje się na chwili męki (bez pocieszenia zmartwychwstaniem), co ma wzbudzić współczucie odbiorcy.

9. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Maryja mówi: „Synku miły i wybrany" oraz nazywa głowę Syna główką („Twoja główka krzywo wisa"). Zdrobnienia wyrażają czułość i miłość matki, pokazują, że dla niej ukrzyżowany to przede wszystkim jej dziecko. Czułe słowa jeszcze mocniej kontrastują z opisem męki i krwi.
Punktacja: 1 pkt – dwa przykłady: Synku (miły), Synku miły i wybrany, główka, moja nadzieja miła, me miłe narodzenie. 1 pkt – funkcja: wyrażają czułość i matczyną miłość, bliskość, podkreślają ludzki, macierzyński wymiar sceny; kontrastują z okrucieństwem męki. Maks. 2 pkt.

10. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Maryja mówi, że jest „pełna smutku i żałości", i zaraz dodaje, że w niej „sprochniało ciało i wszytki kości". Ból duszy przenosi się na ciało – matka cierpi fizycznie razem z Synem, któremu oprawca zadaje męki. Hiperbola pokazuje, że rozpacz jest tak wielka, iż niszczy ją całą.
Punktacja: 1 pkt – wyjaśnienie, że ból duchowy (smutek, żałość) Maryja odczuwa jak rozpad własnego ciała; 1 pkt – wskazanie funkcji: współcierpienie matki z cierpiącym fizycznie Synem / wyolbrzymienie (hiperbola) oddające ogrom rozpaczy.

Skala ocen (orientacyjna, 19 pkt w każdej grupie)

bardzo dobry (5)	18–19 pkt
dobry (4)	15–17 pkt
dostateczny (3)	10–14 pkt
dopuszczający (2)	6–9 pkt
niedostateczny (1)	0–5 pkt

Progi: 90%, 75%, 50%, 30%. Progi w Twojej szkole mogą być inne. W zadaniach otwartych uznaj każdą odpowiedź poprawną merytorycznie, także sformułowaną inaczej niż przykład.

Ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: **matury-online.pl/sprawdzian/polski/lament-swietokrzyski**. Nauczyciele i korepetytorzy ułożą własną kartę z banku ponad 20 tys. zadań: **matury-online.pl/dla-korepetytorow**.